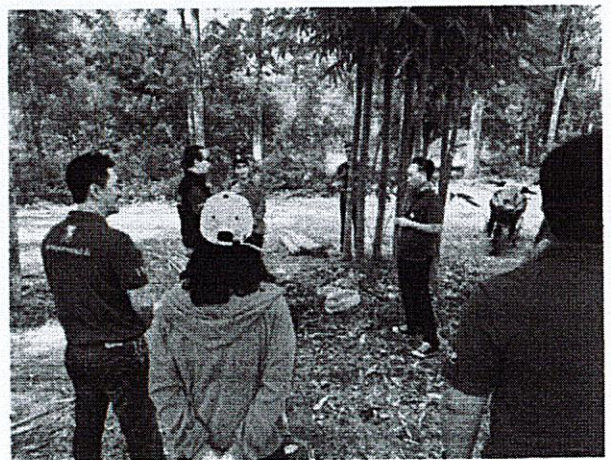
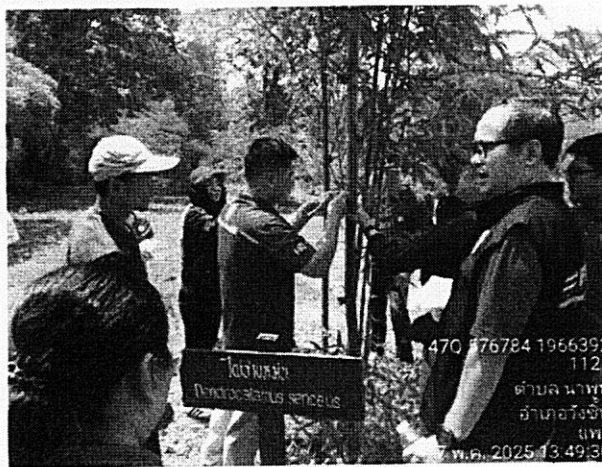


โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการผลิตกล้าพันธุ์ไม้ขางหม่นและวิธีการจัดการปลูกไม้ขางหม่น
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือบน
ในวันพุธที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๖๘
ณ สวนวังผาทอง อำเภอศรีสันดาลย์ จังหวัดสุโขทัย และสวนป่าวังชัน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตแพร่





เทคนิคการผลิตกล้าพันธุ์ไม้ช่างหม่นโดยวิธีการตอนกิ่ง องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือบน

หลักการและเหตุผล

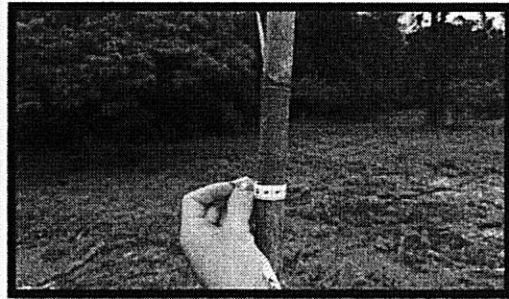
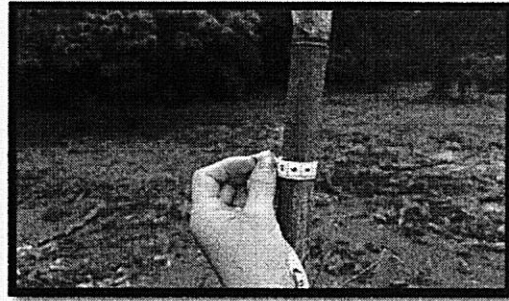
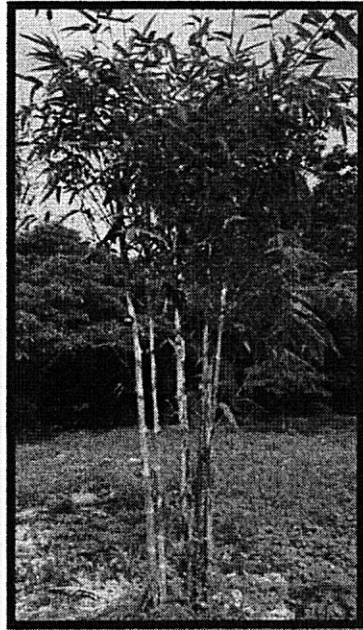
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือบน มีการดำเนินการตามมาตรฐานการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในองค์ประกอบ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม บทสรุปที่ผ่านมา การปลูกสร้างสวนป่าไม้สักเชิงเดี่ยวในพื้นที่ขนาดใหญ่ พบว่าสวนป่าบางแห่งมีการระบาดของหนอนผีเสื้อเจาะต้นสัก ทำให้คุณภาพไม้ท่อนมีตำหนิ เป็นรูโพรง ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด เมื่อแปรรูปแล้วได้เนื้อไม้ไม่น้อยกว่าปกติ ปัจจุบันได้ปรับแผนงานพื้นที่ปลูกไม้สักเชิงเดี่ยวในพื้นที่ที่พบการระบาด เปลี่ยนมาเป็นปลูกแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการลดการระบาดของหนอนผีเสื้อเจาะต้นสัก ในพื้นที่ปลูกเสริมในรอบตัดฟันที่ ๒ ทั้งนี้ ยังให้ความสำคัญกับไม้สักซึ่งเป็นไม้ประธาน ปลูกผสมไม้ป่าชนิดอื่นๆที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้พะยุง ไม้ไผ่ชนิดต่างๆ (ไผ่ช่างหม่น, ไผ่รวกดำ) เพื่อเพิ่มความหลากหลายของชนิดไม้ โดย ต้นไม้ที่ปลูกผสมในพื้นที่จะช่วยเป็นแนวป้องกัน การกระจายของหนอนผีเสื้อฯ ที่มีวงจรชีวิตแพร่การระบาดด้วยแรงลมเป็นหลัก แต่เนื่องจากรูปแบบวิธีการปลูกป่าแบบผสมผสานถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่จะต้องเรียนรู้ วิธีการกระบวนการบริหารจัดการทั้งระบบ เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ การผลิตกล้าไม้ การปลูกบำรุงดูแลรักษา ตลอดจนการประเมินมูลค่าและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ จึงจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการเสริมทักษะ ความรู้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ไม้ช่างหม่น เป็นชนิดพันธุ์ไม้เศรษฐกิจที่ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือบน ได้คัดเลือกมาใช้ในการปลูกผสมร่วมกับไม้สักในพื้นที่สวนป่าที่พบการระบาดของหนอนผีเสื้อเจาะไม้สักและเพื่อเป็นไม้เศรษฐกิจที่ให้ผลตอบแทนในระยะสั้น เนื่องจากเป็นไม้ประจำถิ่น และมีผู้ประกอบการ เอกชนรายใหญ่ ให้ความสนใจในการร่วมลงทุนในทางธุรกิจกับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในระยะยาว แต่เนื่องจากการปลูกและดูแลบริหารจัดการ โดยเฉพาะเทคนิคการผลิตกล้าพันธุ์ไม้ช่างหม่นขาด เนื่องจากมีราคาจำหน่าย เฉลี่ยกล้าละ ๓๐-๕๐ บาท ซึ่งเป็นต้นทุนการปลูกสร้างสวนป่าที่สูงมาก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้อง จะต้องมีความรู้ในการผลิตกล้าไม้ช่างหม่น การตอนกิ่งพันธุ์, การดูแลกล้าพันธุ์ เพื่อนำความรู้เหล่านี้มาต่อยอด พัฒนาองค์ความรู้ด้านการปลูกสร้างสวนป่าไม้เศรษฐกิจ ตลอดจนเป็นผู้นำในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อไป

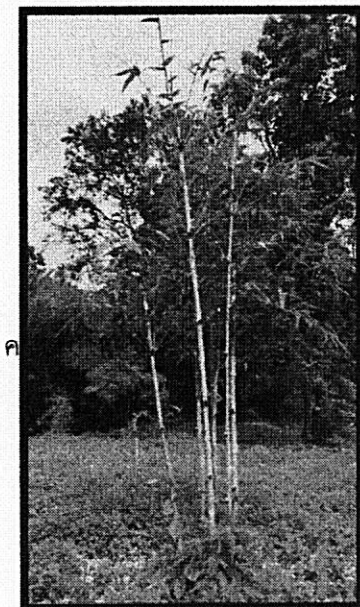
ขั้นตอนและเทคนิควิธีการตอนไม้ช่างหม่น

1. การคัดเลือกต้นตอเพื่อให้ได้กิ่งพันธุ์

1.1 การคัดเลือกต้นตอของไม้ที่จะทำการตอน ควรมีอายุของลำไผ่ อายุ 1-2 ปี เส้นรอบวงของลำประมาณ 8 ซม.ขึ้นไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของดินและน้ำ จะมีผลต่อการเจริญเติบโตของหน่อไผ่และต้นตอของไม้ที่จะทำการตอน เพราะจะทำให้ตาของกิ่งไม้แตกได้ดี ซึ่งจะทำให้ได้ปริมาณกิ่งไม้ที่จะตอนได้มีจำนวนมาก ปกติตาข้างที่แตกจากตาจริงจะสามารถตอนได้จำนวน 2 ต้น/1ข้อปล้อง



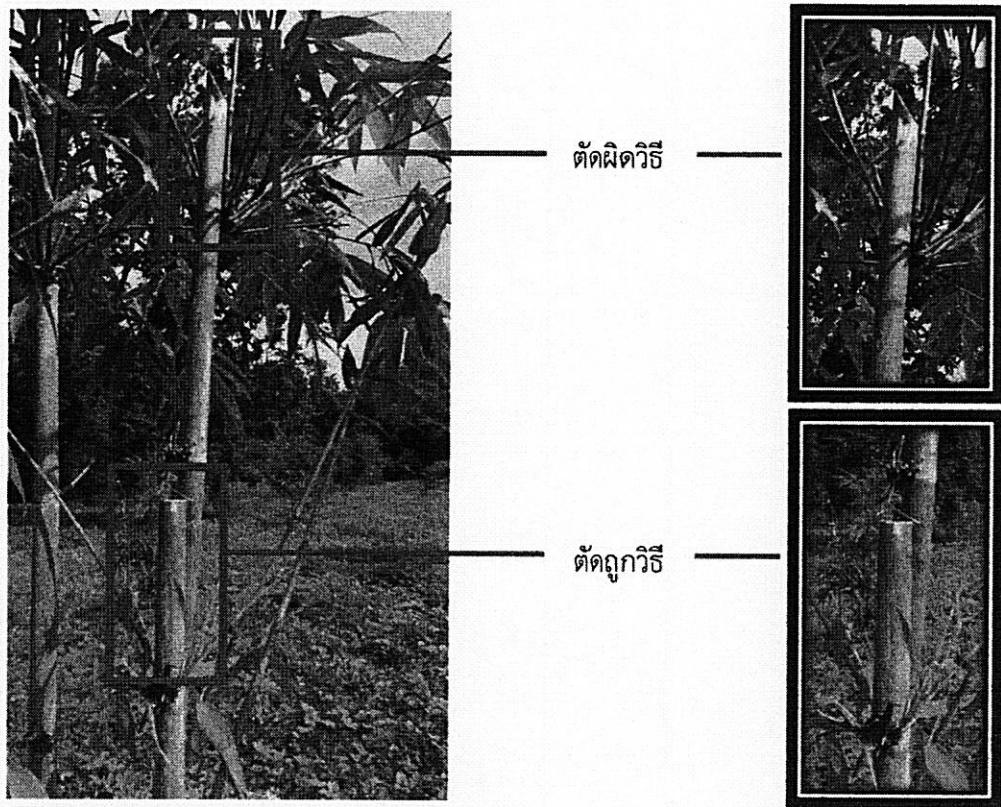
1.2 เมื่อทำการเลือกต้นที่จะทำการตอนได้แล้ว ดำเนินการตัดยอดของลำไผ่ที่เลือกไว้ ควรตัดกลางลำไผ่ เพื่อ ไว้รองรับน้ำฝนที่อาจตกจะช่วยรักษาความชุ่มชื้นของลำไผ่ได้ ความสูงลำไผ่ที่ทำการตัด ให้ตัดสั่นใจว่า สะดวกในการทำงาน ปกติถ้าจะอยากได้ปริมาณกิ่งตอนมากๆ ควรตัดยอดไผ่ทั้งที่ความสูง 2.5 -3 เมตรโดยใช้ บันได สูง 2 เมตร ช่วยในการทำงาน



— ความสูง 2.5-3 เมตร

1.3 เมื่อตัดยอดไผ่ด้านบน (top cut) ยอดไผ่ทั้งแล้ว ต้องทำความสะอาดลำไผ่ทั้งลำให้หมด ลอกกาบไผ่ ในแต่ละปล้องออกให้หมดเพื่อให้ตา(ตาจริง)ได้รับแสงและแตกตาออกมาเพื่อเป็นต้นตอของกิ่งพันธุ์ต่อไป

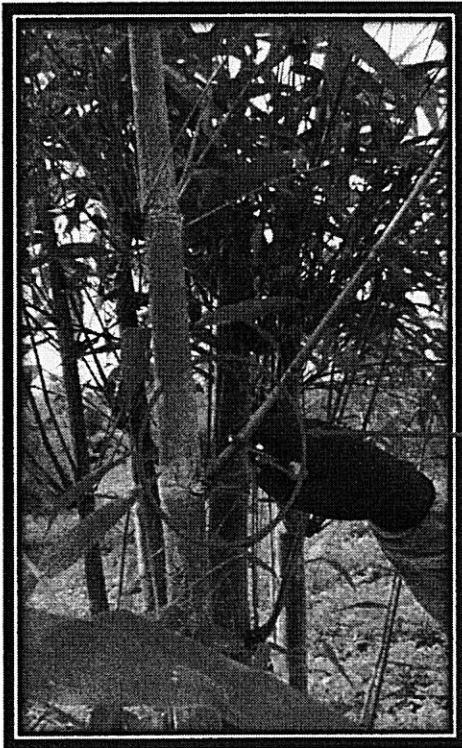
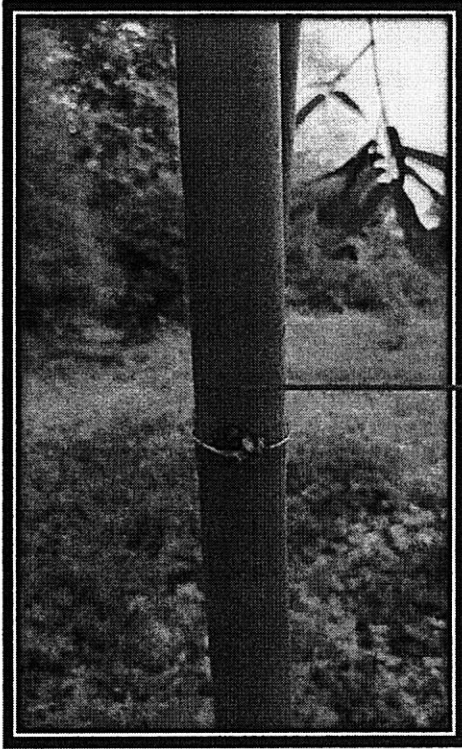
1.4 ทำความสะอาดกอไผ่ทั้งลำให้สะอาด เพื่อความสะดวกในการทำงาน นอกจากนี้เพื่อป้องกันโรคและ แมลงและสัตว์ร้ายที่อาจเป็นอุปสรรคในการทำงาน



2. การคัดเลือกตาไม้(ตาจริง)เพื่อให้ได้กิ่งแขนงจำนวน 2 กิ่ง ซึ่งจะแตกด้านข้าง(ซ้ายและขวา)ของตาจริง เพื่อที่จะใช้สำหรับการตอน

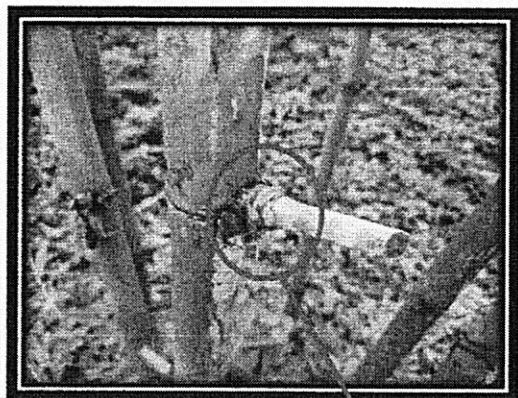
โดยปกติตาของกิ่งไม้จะมีทุกข้อปล้อง สลับข้างกันไปทุกข้อปล้อง ในแต่ละข้อจะมีตาของกิ่งที่จะแตกออกมาเป็นกิ่งหลายตา โดยจะมีตาขนาดใหญ่อยู่ตรงกลาง ขอเรียกว่า (ตาจริง) ซึ่งเมื่อแตกกิ่งออกมาจะมีกิ่งขนาดใหญ่อยู่กลางปล้อง (กิ่งตาจริง) ส่วนทางด้านซ้ายและด้านขวาของกิ่งตาจริง จะมีตาขนาดเล็ก (ตาปลอม) จำนวนหลายตา เมื่อแตกออกมาจะมีจำนวนมาก เมื่อทิ้งไว้จะเป็นอุปสรรคในการมัดตมกิ่งตอน

2.1 เมื่อตัดยอดไม้ทิ้งแล้ว (Top cut) (ประมาณเดือน พ.ย. - ธ.ค.) ปล่อยทิ้งไว้ประมาณ 20 วันเป็นต้นไปตาจริงและตาปลอมของไม้จะเริ่มแตกออกมา โดยจะเริ่มแตกจากด้านบนลงด้านล่าง สามารถเริ่มดำเนินการตอนได้จากทางด้านบนลงด้านล่างของลำไผ่นั้นเองอาจแตก 2 -3 ข้อก่อน และเมื่อเราตัดกิ่งตอออกไปชำแล้ว ให้ดำเนินการ (top cut) ข้อปล้องที่เอากิ่งพันธุ์ไผ่ไปลงถุงแล้ว ลงมาต่ำลงเรื่อยๆ เพื่อให้ต้นจะได้หารอาหารเลี้ยงตาให้ตาแตกยอดเรื่อยๆ ซึ่งความสูงของลำไผ่จะลดลง ง่ายต่อการทำงาน และสามารถตอนได้ทั้งปีและทุกฤดูกาล (ถ้ามีระบบน้ำรดให้ความชุ่มชื้นที่กอไผ่)

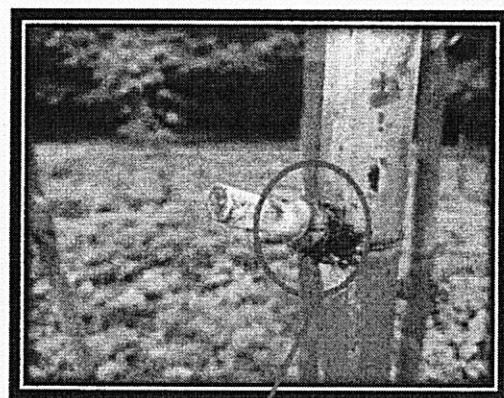


- ต้องมีสี่เหลี่ยมเข้ม และต้องตัดที่ข้อที่ 1 เท่านั้น จึงจะแตกออกมาเป็น 2 กิ่ง (ห้ามตัดสั้นเกินไป เพราะจะทำให้เสียได้ ให้ตัดได้ข้อที่ 1)

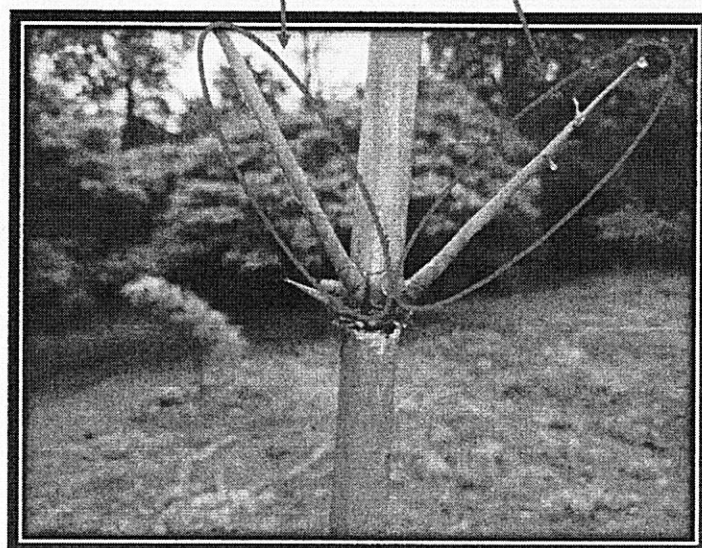
2.2 บริเวณข้อปล้องของลำไผ่แต่ละข้อจะมีตาของกิ่งไผ่อยู่ด้านข้าง โดยมีตาขนาดใหญ่อยู่ตรงกลาง(ตาจริง) ซึ่งเราจะใช้เป็นต้นตอของตาข้างสองข้างที่จะตอน ซึ่งลำไผ่แต่ละปล้องจะสามารถตอนได้จำนวน 2 กิ่ง



ตาข้าง

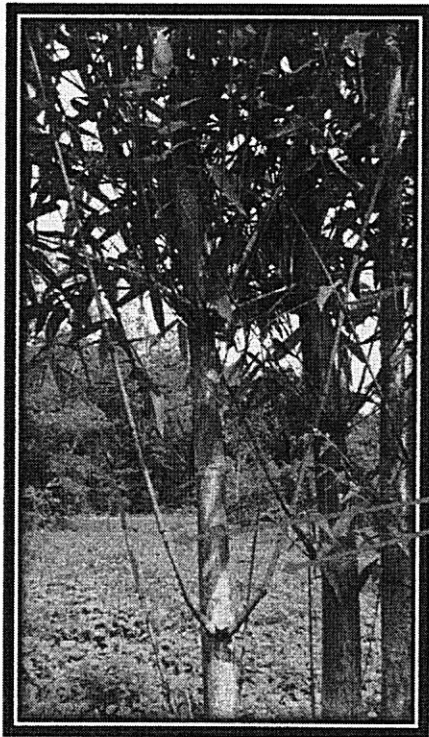


ตาข้าง



2.3 เมื่อกิ่งไม้ที่แตกจากตาจริง จะเป็นกิ่งขนาดใหญ่กว่ากิ่งที่แตกจากตาชนิดอื่น ให้ทำการเลือกกิ่งที่แตกออกมาจากตาจริง ทั้งไว้ให้มีจำนวนข้อปล้องที่แตกออกมา 4-5 ข้อ หรือกิ่งที่มีสีเขียวเข้ม ให้ดำเนินการตัดทิ้งให้กิ่งมีความยาวเกือบถึงข้อแรกของกิ่ง ทำความสะอาดลอกกาบและเปลือกออกให้หมด ตรงโคนหรือต่อของกิ่งนี้ จะมีตาข้างสองข้าง เมื่อได้รับแสงและน้ำจะแตกออกมาทั้งสองด้านเพื่อใช้เป็นตอต่อสำหรับการตอนกิ่งต่อไป

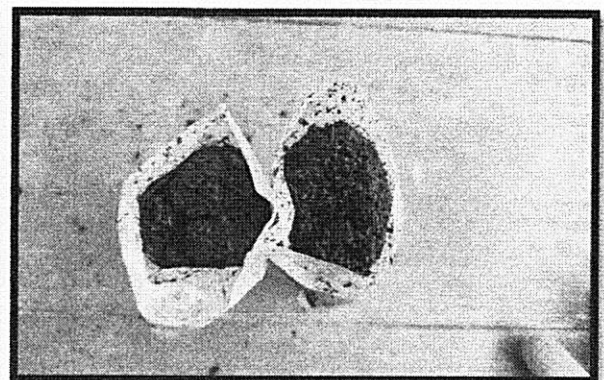
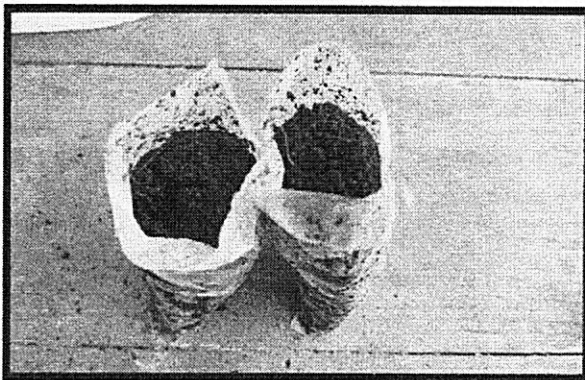
2.4 เมื่อกิ่งด้านข้างที่แตกออกมาทั้งสองข้าง มีความยาว 4-5 ข้อ จึงทำการตอน



กิ่งที่เกิดจากตาข้าง ทั้ง 2 กิ่ง
ความยาว 4-5 ข้อ จึงทำการตอน

3. ขั้นตอนการตอนกิ่ง

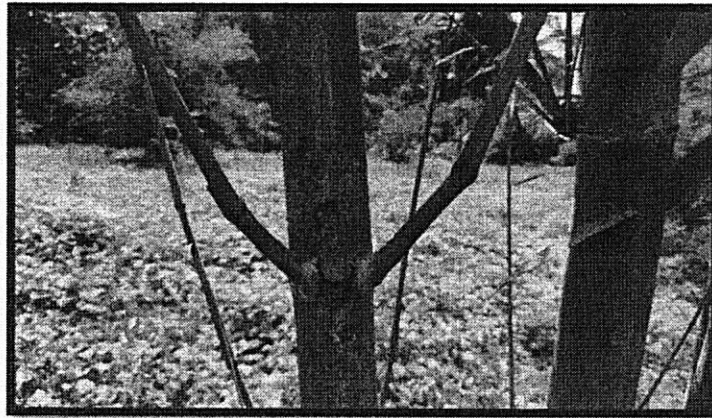
3.1 นำขุยมะพร้าวละเอียด แฉ่น้ำยาฟิสิก ทั้งไว้ 1 คิน (มากกว่า 1 คินได้) จากนั้นนำไปใส่ถุง (ลูกตุ้ม) เพื่อนำไปตอน



3.2 ก่อนทำการตอนกิ่ง ให้ลอกกาบไม้บริเวณที่จะทำการตอนออกให้หมด

3.3 วิธีการตอนกิ่ง ให้ฉีกตุ้มขุยมะพร้าวออกพอประมาณกดขุยมะพร้าวในลูกตุ้มให้แน่น นำบริเวณที่ฉีกลูกตุ้มเข้าผูกบริเวณโคนกิ่ง กดลูกตุ้มให้แน่น และที่สำคัญต้องใช้เชือกผูกให้แน่นด้วย (ถ้าผูกเสร็จแล้วลองขยับลูกตุ้มดูว่าเคลื่อนหรือไม่ ถ้าเคลื่อนอยู่แสดงว่าขั้นตอนนั้นยังไม่เสร็จสมบูรณ์ ลูกตุ้มต้องติดแน่นเท่านั้น)

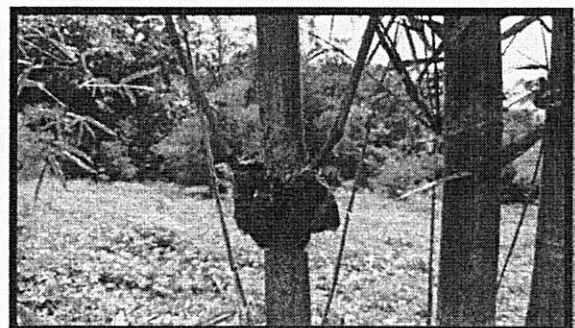
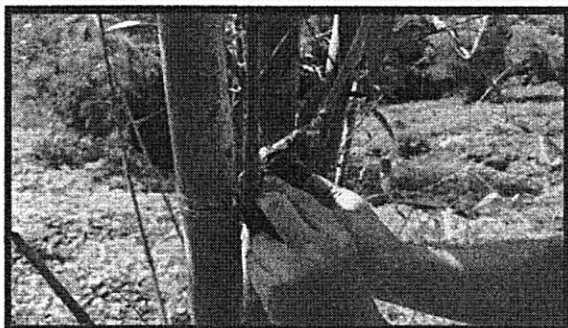
3.4 ใช้ระยะเวลา 1 เดือน ถึง 1.5 เดือน รากเดินเต็มลูกตุ้ม ลักษณะรากที่สามารถนำมาลงถุงได้ จะมีลักษณะสีน้ำตาล



ความสะอาดทั้ง 2 กิ่ง ก่อนทำการตอน



กดลูกตุ้มให้แน่น นำบริเวณที่ฉีกลูกตุ้มเข้าผูกติดกับบริเวณโคนกิ่ง ที่สำคัญต้องมัดให้แน่นๆ ลูกตุ้มห้ามขยับ



4. ขั้นตอนการนำกิ่งตอนลงถุงเพื่ออนุบาลต่อไป

4.1 หลังจากได้กิ่งตอนที่สมบูรณ์แล้ว (รากสีน้ำตาล) สามารถตัดมาชำได้เลย โดยวางมัดที่จะใช้ตัดไว้แนวระนาบเดียวกับลำไผ่

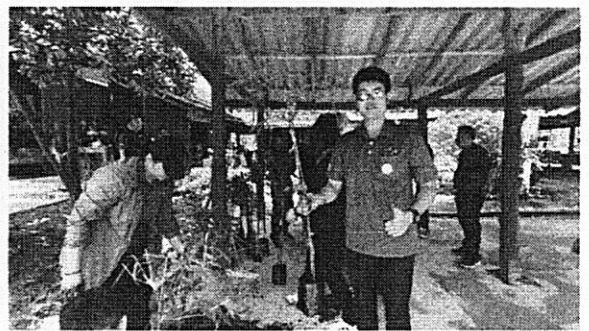
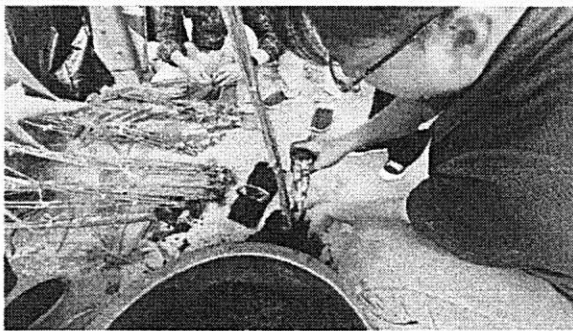


4.2 เสร็จจากขั้นตอนในข้อที่ 4.1 แล้ว ให้แต่งกิ่งตอนเหลือประมาณ 5 ข้อ (ตัดกิ่งที่แขนงออกด้านข้างให้หมด เหลือไว้ประมาณ 5 ข้อ) เพื่อไม่ให้ลำไผ่สูงเกินไป

4.3 นำลูกตุ้มที่ได้จากขั้นตอนในข้อที่ 4.2 แล้วนั้น ไปแช่น้ำทิ้งไว้ 1 คืน ก่อนนำลงถุงชำ (ใช้น้ำยาฟีนิกได้)



4.4 ใช้ถุงเพาะชำ ขนาด 5*9 ใส่แกลบเผาลงไปก่อน ประมาณ 2-3 ซม. จากนั้นนำลูกตุ้มที่ได้ทำการแช่น้ำทิ้งไว้แล้ว 1 คืน ใส่ตามลงไป กรอกแกลบดำให้เต็มถุง (กรอกไปใช้ไม้กดไปเพื่อให้แน่น เหลือเผื่อจากปากถุง ประมาณ 1 ซม.)



4.5 ทิ้งไว้ในที่ร่ม เป็นเวลา 1 เดือน จากนั้นนำออกโดนแดดได้ เพื่อปรับสภาพก่อนนำไปปลูก

รูปภาพ กล้าไผ่ซางหม่นชำถุงจากการตอนกิ่งพันธุ์ที่พร้อมนำไปปลูกในพื้นที่สวนป่า

